

ΚΕΝΤΡΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ με θέμα: Ο ρόλος του Πανεπιστημίου στον
21^ο Αιώνα

ΤΡΙΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

***«ΔΟΜΕΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ»***

**«Η λειτουργία του Πανεπιστημίου στην υπό
διαμόρφωση οικονομία και κοινωνία της γνώσης»**

Γιάννης Καλογήρου, Αν. Καθηγητής ΕΜΠ

29-30 ΜΑΡΤΙΟΥ 2006
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ GOETHE ΑΘΗΝΩΝ

1. Η διττή λειτουργία του Πανεπιστημιακού θεσμού στην κοινωνία και την οικονομία της γνώσης

Στην ανακοίνωση αυτή αναφέρομαι σε δύο αλληλοσυνδεόμενες και αλληλοεξαρτώμενες όψεις της λειτουργίας του Πανεπιστημίου- και ειδικότερα του δημοσίου Πανεπιστημίου- στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. Και συγκεκριμένα, στη λειτουργία του Πανεπιστημίου ως κοινωνικού θεσμού και στη λειτουργία του ως ενός μεγάλου- στις περισσότερες των περιπτώσεων- και πολύπλοκου οργανισμού με στόχους, πολλές φορές, αντικρουόμενους και με συγκεκριμένα ειδικά χαρακτηριστικά.

Με τον όρο οικονομία και κοινωνία της γνώσης αναφέρομαι κατά βάση σε έναν εν εξελίξει μεγάλο μετασχηματισμό στη διαμόρφωση του οποίου σημαντικό ρόλο παίζει η αλληλεπίδραση ενός μακρού τεχνολογικού κύματος –της δέσμης των συγκλινουσών τεχνολογιών της πληροφορικής και των επικοινωνιών- με τις οικονομικές και κοινωνικές δομές και τους αντίστοιχους θεσμούς. Η αλληλεπίδραση αυτή επηρεάζεται από σημαντικές στρατηγικές επιλογές και αποφάσεις δημόσιας πολιτικής. Αν και συμερίζομαι την άποψη όσων θεωρούν ότι με μια έννοια όλες οι έως σήμερα οικονομίες είναι οικονομίες της γνώσης και ότι και οι πιο παραδοσιακοί κλάδοι διαθέτουν ένα πλούσιο απόθεμα γνώσης, συντάσσομαι¹ με αυτούς που υποστηρίζουν τη θέση ότι βρισκόμαστε πραγματικά μπροστά σε μια νέα σημαντική διαρθρωτική εξέλιξη, την τελική έκβαση της οποίας ασαφώς δεν μπορούμε επακριβώς να

¹ Caloghirou, Y., A. Constantelou and N. Vonortas (2006), “By way of an introduction: Knowledge flows: the drivers for the creation of a knowledge-based economy”, in Caloghirou, Y., A. Constantelou and N. Vonortas (ed), Knowledge Flows in European Industry, Routledge: London.

προσδιορίσουμε. Είναι, όμως, πια εμφανές ότι αυτό που αλλάζει είναι η σχετική βαρύτητα (το ειδικό βάρος) της πληροφορίας και της γνώσης στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα, γεγονός που τροποποιεί τα οικονομικά και κοινωνικά δεδομένα, αναδιατάσσει τους συσχετισμούς μεταξύ οικονομιών, γεωγραφικών περιοχών, τομέων, κλάδων αλλά και κοινωνικών ομάδων, μεταμορφώνει τις οργανωτικές και διοικητικές δομές και επηρεάζει δραστικά τον τρόπο που εργαζόμαστε, επικοινωνούμε και ζούμε και ασφαλώς τον τρόπο με τον οποίο κατανοούμε το περιβάλλον μας και τον κόσμο.

Στις συνθήκες αυτές, στο ξεκίνημα του 21ου αιώνα, ο πανεπιστημιακός θεσμός καλείται να υποστηρίξει τη διαδικασία παραγωγής, διάχυσης και αξιοποίησης της γνώσης, ενώ στο μεταξύ έχει αποκτήσει συγκριτικά με το πρόσφατο παρελθόν του ένα μεγάλο μέγεθος και σημαντική οργανωσιακή και λειτουργική πολυπλοκότητα. Επιπροσθέτως, οι απόφοιτοί του- ή τουλάχιστον ένα σημαντικό τμήμα τους- δεν έχουν πια διασφαλισμένη διέξοδο στην αγορά εργασίας, ενώ διαθέτουν μειωμένη σε σχέση με το παρελθόν δυνατότητα οικονομικής και κοινωνικής ανέλιξης.

Ο πανεπιστημιακός θεσμός έχει στην πράξη υποστεί, στη διάρκεια των τελευταίων 20-25 χρόνων, μια τεράστια αλλαγή ως προς την **κλίμακα**, την **πολυπλοκότητα** και τον **κοινωνικό του ρόλο**. Με όρους αριθμών (φοιτητές, διδακτικό προσωπικό, προπτυχιακά και μεταπτυχιακά τμήματα, γνωστικές περιοχές, διατριβές, μεταπτυχιακές και διπλωματικές εργασίες, εργαστηριακές και φροντιστηριακές ασκήσεις, ερευνητικές μονάδες και ερευνητικά προγράμματα, δημοσιεύσεις, υποδομές, δραστηριότητες, πόροι) εμφανίζεται μια αλλαγή τάξης μεγέθους. Αλλά και ως προς το εύρος και τη σύνθεση των λειτουργιών, των γνωστικών αντικειμένων και των δραστηριοτήτων, η αλλαγή είναι εμφανής. Τέλος, η έκταση και η φύση των διασυνδέσεων και των σχέσεων- αλλά και της

έντασης της επικοινωνίας- που αναπτύσσονται με το εθνικό και το διεθνές περιβάλλον είναι εντυπωσιακή. Το φαινόμενο, προφανώς, δεν είναι ελληνικό. Η διαχείριση αυτής της κλίμακας και αυτής της πολυπλοκότητας και **η διαμόρφωση μιας νέας γόνιμης και δημιουργικής σχέσης με την οικονομία, την αγορά εργασίας και εντέλει με την κοινωνία** αναδεικνύει νέες και μεγάλες προκλήσεις για τη λειτουργία του πανεπιστημιακού θεσμού, αλλά και για την πανεπιστημιακή κοινότητα.

2. Το Πανεπιστήμιο ως βασικός θεσμός δημιουργίας και διάδοσης της γνώσης και κριτικής κατανόησης της κοινωνίας και του κόσμου

Το πανεπιστήμιο λειτουργεί ως ένας βασικός θεσμός δημιουργίας, απορρόφησης και διάδοσης της γνώσης. Μέσω της ερευνητικής τους δραστηριότητας, τα πανεπιστήμια προσθέτουν στο γνωστικό απόθεμα της κοινωνίας και μέσω της διδασκαλίας προωθούν τη διάχυσή του. Ταυτόχρονα, δημιουργούν το ανθρώπινο δυναμικό που θα δημιουργήσει, θα αξιοποιήσει και θα διαδώσει τη γνώση στο μέλλον. Ευρύτερα, τα πανεπιστήμια μπορούν να συμβάλλουν- μέσα από διάφορες σκοπιές, προσεγγίσεις και οπτικές- στη δυνατότητα μιας κοινωνίας να κατανοήσει τον εαυτό της, την πορεία της και τον σύγχρονο κόσμο (φυσικό, κοινωνικό, ανθρώπινο). Αν και σήμερα υπάρχει ένα πλήθος σύγχρονων θεσμών (τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, το Διαδίκτυο, τα Think Tanks, τα ινστιτούτα βιομηχανικής έρευνας, τα ινστιτούτα οικονομικής και κοινωνικής έρευνας, οι εταιρείες έρευνας της κοινής γνώμης κ.α) που ασχολούνται με την ανάδειξη πτυχών της της κοινωνίας και του κόσμου στον οποίο ζούμε το Πανεπιστήμιο μπορεί να ισχυριστεί ότι κατέχει μια μοναδική θέση ως δημιουργός κατανόησης και πάροχος τεκμηριωμένης

και έγκυρης γνώσης- που γίνεται όλο και πιο αναγκαία στην εποχή της υπερπληροφόρησης- λόγω της αυτονομίας του, της βάσης γνώσης που συγκροτεί και της ανεξαρτησίας του. Ειδικότερα, ο ρόλος που ιδίως η Τηλεόραση παίζει, δίνοντας πολλές φορές κατακερματισμένες, αποσπασματικές και ατεκμηρίωτες εικόνες της πραγματικότητας, δημιουργώντας την εντύπωση ενός «απέραντου παρόντος» χωρίς παρελθόν και με εντελώς ασαφές μέλλον, δίνει τη δυνατότητα στα πανεπιστήμια να παίζουν έναν ευρύτερο ρόλο συμβολής στη διαμόρφωση μιας βάσης έγκυρης γνώσης και στην ανάδειξη εναλλακτικών και πολλαπλών προσεγγίσεων στα φαινόμενα και τα πράγματα. Μπορούν, ακόμη, τα πανεπιστήμια να εμπνεύσουν και να βοηθήσουν τους φοιτητές τους σε ατομικό επίπεδο να διαμορφώσουν μια μακροχρόνια υψηλού επιπέδου γνωστική ικανότητα (ικανότητα εκμάθησης) καθώς και να τους καλλιεργήσουν τη δημιουργικότητα και μια ανοιχτή και κριτική θεώρηση των πραγμάτων.

Γενικότερα, τα πανεπιστήμια μπορούν να συμβάλλουν στην εξυπηρέτηση των αναγκών της οικονομίας, στη διαμόρφωση μιας ανοιχτής, ανεκτικής, δημοκρατικής, πλουραλιστικής και πολυπολιτισμικής κοινωνίας και στη μακροχρόνια προσωπική καλλιέργεια και ανάπτυξη των ατόμων. Τα τελευταία χρόνια, ενόψει του οξυμένου προβλήματος της ανεργίας των πτυχιούχων, ιδίως σε ορισμένους κλάδους και τομείς εξειδίκευσης, δημιουργείται μια πίεση για μετατόπιση της έμφασης του πανεπιστημιακού συστήματος στην άμεση κάλυψη της ανάγκης βραχυπρόθεσμης απασχόλησης. Η πίεση αυτή εκφράστηκε και στις επιλογές των υποψηφίων στις εισαγωγικές εξετάσεις του 2005. Σε κάθε περίπτωση, η αναγκαία διασύνδεση και βελτίωση της σχέσης της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας δεν θα πρέπει να τη μετατρέψει σε μια στενή επαγγελματική κατάρτιση. Και αυτό, επειδή

η ίδια η οικονομία και κοινωνία της γνώσης απαιτεί μορφωμένους και καταρτισμένους ανθρώπους, που εκτός από τις εξειδικευμένες γνώσεις, διαθέτουν μίαν ευρύτερη θεώρηση και βασικές δεξιότητες που τους επιτρέπουν να κατανοούν, να επηρεάζουν και να προσαρμόζονται στις συνεχείς αλλαγές και εξελίξεις.

Άλλωστε, όπως έχουν δείξει πολλές σύγχρονες έρευνες², το μοντέλο μιας σύγχρονης οικονομίας της γνώσης που συνδυάζει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα με την κοινωνική συνοχή και προστασία στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: α) στο μορφωμένο, καλλιεργημένο και υψηλών δεξιοτήτων ανθρώπινο δυναμικό, β) στην ανάπτυξη, διάχυση και αξιοποίηση της τεχνολογίας, της καινοτομίας και ευρύτερα της γνώσης, και γ) στη διαμόρφωση μιας ανεκτικής και ανοιχτής κοινωνίας που επιτρέπει τον πειραματισμό, την καινοτομία, την πολλαπλότητα των προσεγγίσεων, τη δημιουργία, την ανάληψη πρωτοβουλιών και την απορρόφηση νέων ιδεών και νέας γνώσης. Στο πλαίσιο αυτό, η οικονομία και η κοινωνία η βασισμένη στη γνώση, που αποτελεί στρατηγική επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαιτεί πάνω απ' όλα μια υψηλής ποιότητας εκπαίδευση, έρευνα και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της.

Η υπό διαμόρφωση οικονομία και η κοινωνία της γνώσης δημιουργεί εγγενώς πιέσεις για συνεχή, σημαντική και ουσιαστική διεύρυνση της πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση. Η κοινωνία της γνώσης χρειάζεται όλο και περισσότερους αποφοίτους πανεπιστημιακής εκπαίδευσης καθώς και τη διαρκή παραγωγή περισσότερης και υψηλότερης ποιότητας γνώσης κάθε μορφής για τη λειτουργία της. Οι

² Florida, R. and I. Tinagli (2004), *Europe in the Creative Age*, demos, Available at: www.demos.co.uk/creativeeurope.

απόφοιτοι αυτοί θα επιστρέφουν κατά καιρούς- στο πλαίσιο μιας διεργασίας δια βίου εκπαίδευσης- για να διευρύνουν ή/και να συμπληρώσουν τις σπουδές τους τόσο στο πλαίσιο της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας όσο και για τη δική τους προσωπική ανάπτυξη.

3. Οι δύο μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει το δημόσιο Πανεπιστήμιο στην Ελλάδα και την Ευρώπη στις αρχές του 21^{ου} αιώνα

Η πρώτη πρόκληση είναι κοινή με αυτήν που αντιμετωπίζει τα τελευταία 15 περίπου χρόνια το ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο ως θεσμός. Με άλλα λόγια, σε συνθήκες δημοσιονομικών περιορισμών και υποχρηματοδότησης, το ευρωπαϊκό δημόσιο πανεπιστήμιο καλείται να εκπληρώσει μια διττή- εν πολλοίς αντιφατική- αποστολή:

α) να αποτελεί ένα θεσμό μαζικής ανώτατης εκπαίδευσης («**το Λύκειο του 21ου αιώνα**») που να είναι προσβάσιμος σε πλατειά κοινωνικά στρώματα, ανοίγοντας δρόμους προς την ανάπτυξη της οικονομίας και την κοινωνία της γνώσης.

β) την ίδια ώρα, να είναι ένας θεσμός **ερευνητικής αριστείας**, ένας χώρος που θα στηρίζει αποτελεσματικά την ευρωπαϊκή οικονομία και το συνδεδεμένο με αυτήν ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο στον διεθνή ερευνητικό, τεχνολογικό και ευρύτερο σκληρό ανταγωνισμό.

Η δεύτερη πρόκληση συνδέεται με τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει το **ελληνικό δημόσιο Πανεπιστήμιο στην αναζωογόνηση του αναπτυξιακού υποδείγματος της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στην ανάπτυξη και τη διαχείριση της γνώσης**. Η ελληνική οικονομία και κοινωνία βρίσκεται σε μια καμπή. Η δημόσια συζήτηση γύρω από το ιρλανδικό ή το σκανδιναβικό μοντέλο είναι η έκφραση μιας βαθύτερης

αγωνίας για την αναζήτηση τρόπων προκειμένου η ελληνική οικονομία να διατηρήσει και να αναβαθμίσει την αναπτυξιακή της πορεία. Ζητείται και πάλι μια νέα οικονομική και αναπτυξιακή στρατηγική για τη χώρα για την επόμενη δεκαετία σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης. Σήμερα, γίνεται ολοένα και πιο φανερό ότι οι λύσεις για τη συνέχιση της υπερδεκαετούς αναπτυξιακής δυναμικής και την αντιμετώπιση των διεθνών ανταγωνιστικών πιέσεων που δέχεται το παραγωγικό σύστημα της χώρας μας, δεν μπορούν να αναζητηθούν στην κατεύθυνση μιας πολιτικής που απλώς αναζητεί τρόπους να μειώσει το κόστος εργασίας προκειμένου να ανταγωνιστεί χώρες και δραστηριότητες που στηρίζονται στην ανειδίκευτη εργασία χαμηλού κόστους. Η ενεργοποίηση μιας αναπτυξιακής τροχιάς που θα στηρίζεται σε μορφωμένους, καταρτισμένους και κριτικά ενημερωμένους πολίτες, στην αξιοποίηση της τεχνολογίας και της καινοτομίας, στην ποιοτική επιχειρηματικότητα (που θα βασίζεται στη γνώση), στη λειτουργία ενός αποτελεσματικού και ευφυούς κράτους, στη διαμόρφωση μιας πολυπολιτισμικής, ανοιχτής και ανεκτικής κοινωνίας, είναι απολύτως αναγκαία. Κι επειδή στην καρδιά αυτού του αναπτυξιακού υποδείγματος είναι η επένδυση στη γνώση και στον άνθρωπο, δεν μπορεί παρά η πρόκληση αυτή να αφορά ευθέως ένα αναβαθμισμένο δημόσιο Πανεπιστήμιο.

4. Βασικές στρατηγικές επιλογές για τη δημιουργική παρουσία και την αποτελεσματική λειτουργία του σύγχρονου δημοσίου Πανεπιστημίου στην ελληνική κοινωνία

Ποιές είναι λοιπόν οι αναγκαίες στρατηγικές επιλογές για να μπορέσει το σύγχρονο δημόσιο πανεπιστήμιο να απαντήσει στις συγκεκριμένες προκλήσεις και να καλύψει τις αυξημένες απαιτήσεις της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας; Η διαμόρφωση των επιλογών αυτών στηρίζεται στη θεμελιώδη διαπίστωση στην οποία καταλήγει η

προηγηθείσα ανάλυση σχετικά με το ρόλο του πανεπιστημίου σήμερα. **Συνοψίζοντας**, το σύγχρονο δημόσιο πανεπιστήμιο στη χώρα μας είναι σήμερα ένας πολύπλοκος και από οργανωσιακή άποψη μεγάλης κλίμακας θεσμός, που καλείται να επιτελέσει μια σύνθετη αποστολή:

- Να παίζει το ρόλο του «Λυκείου του 21^{ου} αιώνα»,
- Να είναι ένας «χώρος ερευνητικής αριστείας»,
- Να υποβοηθήσει τους αποφοίτους του στην είσοδό τους στην αγορά εργασίας,
- Να συγκροτήσει ένα θεσμό έγκυρης γνώσης για την κοινωνία,
- Να αποτελέσει ένα συντελεστή αναζωογόνησης του αναπτυξιακού μοντέλου της ελληνικής οικονομίας και ανανέωσης της δυναμικής της.

Στο πλαίσιο της σύνθετης αυτής αποστολής του, το σύγχρονο δημόσιο πανεπιστήμιο πρέπει να ικανοποιήσει πολλαπλούς και σε πολλές περιπτώσεις αντικρουόμενους στόχους σε συνθήκες σημαντικών χρηματοδοτικών περιορισμών, εγγενών και εξωγενών εμπλοκών και ισχυρών εξωτερικών πιέσεων. Στις συνθήκες αυτές, ορισμένες κρίσιμες στρατηγικές επιλογές φαίνονται απαραίτητες:

Η **πρώτη** επιλογή είναι η προώθηση της **ευέλικτης και αποτελεσματικής λειτουργίας των πανεπιστημίων με κοινωνική λογοδοσία και ουσιαστική αξιολόγηση της πορείας τους με αναφορά σε αποσαφηνισμένους- γενικότερους και ειδικότερους- στρατηγικούς στόχους και στα διαθέσιμα μέσα για την επίτευξή τους**. Η επιλογή αυτή συνεπάγεται αυτοτέλεια, αναδιοργάνωση, απλοποίηση διαδικασιών, διαμόρφωση ενός σύγχρονου συστήματος διοίκησης, **ουσιαστική και ακριβή αξιολόγηση** (όχι τυπική και γραφειοκρατική που ενθαρρύνει την εύκολη και τυποποιημένη γνώση). Απαιτεί τη διαμόρφωση ενός **διαρθρωμένου, διαφανούς, εύχρηστου και λειτουργικού συστήματος καταγραφής και ανάλυσης των πανεπιστημιακών προϋπολογισμών-**

κατά τα πρότυπα χωρών όπως ο Καναδάς ή η Φινλανδία- με λειτουργικές κατηγορίες δαπανών και αντιστοίχισή τους με τις πηγές χρηματοδότησής τους και τους επιδιωκόμενους στόχους.

Επιλογή **δεύτερη**, η **αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης και η αναζήτηση συμπληρωματικών πόρων** με βάση όμως συγκεκριμένους στόχους και **σαφές στρατηγικό σχέδιο** για κάθε ακαδημαϊκή μονάδα. Στο πλαίσιο αυτό, ενεργοποιείται μια ουσιαστική διαδικασία προγραμματισμού- απολογισμού σε όλα τα επίπεδα της ακαδημαϊκής δραστηριότητας.

Επιλογή **τρίτη**, η υιοθέτηση **ριζικών αλλαγών στις εκπαιδευτικές πρακτικές και στη διαδικασία αξιολόγησης των φοιτητών**. Και συγκεκριμένα:

- Η εισαγωγή καινοτόμων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων και πρακτικών και η κατασκευή αντίστοιχων εκπαιδευτικών εργαλείων **αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο αξιολόγησης** στις διαδικασίες εξέλιξης και εκλογής των μελών ΔΕΠ.
- Ενθαρρύνεται η εισαγωγή νέων εκπαιδευτικών πρακτικών και εργαλείων και **γενικεύεται**- στο μέτρο του δυνατού- η εκπόνηση εργασιών, η επίλυση ανοιχτών προβλημάτων, η παράλληλη διεξαγωγή σεμιναρίων, προσομοιώσεων και εργαστηριακών ασκήσεων.
- Υποστηρίζεται η παραγωγή και η εισαγωγή **νέων διαδικτυακών εκπαιδευτικών εργαλείων** και καθιερώνεται η υποχρεωτική αξιοποίηση **του Διαδικτύου** για την υποστήριξη των μαθημάτων και τη συνεχή διαδραστική επικοινωνία των διδασκόντων με τους φοιτητές.

- Καθιερώνεται σε όλα τα προγράμματα σπουδών η εισαγωγή μαθημάτων και εξειδικευμένων σεμιναρίων που υποστηρίζουν την καλλιέργεια **συμπληρωματικών δεξιοτήτων** (γραπτή και προφορική επικοινωνία, οργάνωση έργων, διαπραγματεύσεις, ανάλυση κόστους-ωφελειών, ανάλυση αποφάσεων κ.α.) και **αναγκαίων πρόσθετων βασικών γνώσεων** ανεξαρτήτως ειδικότερου αντικειμένου (π.χ. οικονομίας και διοίκησης, επιστημολογίας, ιστορίας της επιστήμης και της τεχνολογίας, στατιστικής και ποσοτικής ανάλυσης κ.α.).
- Αναβαθμίζεται η **διδασκαλία των ξένων γλωσσών** και γίνεται υποχρεωτική η εκμάθηση μιας δεύτερης ξένης γλώσσας.
- Προωθείται η **ριζική αλλαγή του καθεστώτος που διέπει τη διανομή των πανεπιστημιακών συγγραμμάτων.**
- Ενθαρρύνονται μορφές **πρακτικής άσκησης** και εκμάθησης μέσω της πράξης
- Αξιοποιούνται ουσιαστικά στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση με ειδικές συμβάσεις και **διακριτό ειδικό καθεστώς αναγνωρισμένοι και έμπειροι επαγγελματίες σε συναφές γνωστικό αντικείμενο.**

Επιλογή **τέταρτη**, η ενίσχυση της ερευνητικής προσπάθειας και με **συμπληρωματικούς εγχώριους πόρους**, με την παράλληλη ενίσχυση και της **βασικής έρευνας και της κοινωνικής έρευνας** καθώς και με τη λειτουργική ενοποίηση του χώρου των πανεπιστημίων και των

ερευνητικών κέντρων. Ενθαρρύνεται η **χρήση από τον ευρύτερο δημόσιο τομέα αποτελεσμάτων έρευνας.**

Επιλογή **πέμπτη**, η οργάνωση και η υποστήριξη της αποδοτικής και αποτελεσματικής αξιοποίησης των **σύγχρονων ηλεκτρονικών υποδομών** που έχουν δημιουργηθεί στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, τόσο για τη διοικητική λειτουργία του Πανεπιστημίου όσο και για τη διδακτική (site για κάθε μάθημα, σημεία πρόσβασης στο Διαδίκτυο σε όλους τους χώρους του πανεπιστημίου, ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, φθινό ευρυζωνικό ίντερνετ στο σπίτι για όλη την ακαδημαϊκή κοινότητα) και την ερευνητική του λειτουργία.

Επιλογή **έκτη**, η κατάρτιση και η χρηματοδότηση μακροχρονίου **πρόγραμμα διεθνοποίησης των ελληνικών πανεπιστημίων** (ειδικό ταμείο για προσκλήσεις ξένων διακεκριμένων ερευνητών, δημιουργία ευρωπαϊκών εργαλείων όπως π.χ. κοινά πτυχία, ενίσχυση επισκέψεων ελλήνων ερευνητών και πανεπιστημιακών σε ξένα πανεπιστήμια).

Επιλογή **έβδομη**, η διευκόλυνση διαδικασιών **μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας προς την παραγωγή και την κοινωνία.** Ειδικότερα, τα περιφερειακά πανεπιστήμια αξιοποιούνται με συγκροτημένο τρόπο στην τοπική ανάπτυξη.

Επιλογή **όγδοη**, η διαμόρφωση ενός κλίματος και μιας **περιρρέουσας ατμόσφαιρας** που ενθαρρύνει την καινοτομία, τον κριτικό διάλογο και τη δημιουργική επιχειρηματικότητα που βασίζεται στη γνώση.

Επιλογή **ένατη**, η δημιουργία προϋποθέσεων, ώστε το πανεπιστήμιο να λειτουργήσει ως **θεσμός τεκμηριωμένης και έγκυρης γνώσης για τους**

κοινωνικούς φορείς και την ευρύτερη κοινωνία. Σε μια περίοδο υπερπληροφόρησης, όπου ο κάθε πολίτης, αλλά και ο πολίτης με εξειδικευμένη γνώση και κατάρτιση κατακλύζεται από έναν όγκο πληροφοριών τον οποίο πρέπει να αξιολογήσει και αυτό δεν είναι πάντα μια εύκολη διαδικασία. Έτσι, οι θεσμοί παροχής έγκυρης γνώσης είναι ιδιαίτερα σημαντικοί και χρήσιμοι. Και δυστυχώς, πολλές φορές, επικρατεί ένα κλίμα μέσα στο πανεπιστήμιο, που παρεμποδίζει μια συζήτηση που προσπαθεί να συνδέσει την επιμέρους γνωστική περιοχή με την συμβολή της στην γενικότερη προσπάθεια κατανόησης και εξέλιξης της οικονομίας, της κοινωνίας και της γνώσης. Η προσφυγή στην έγκυρη γνώση που συνδέεται με την έρευνα και τον πανεπιστημιακό θεσμό περιορίζεται σε ατομικό επίπεδο, δηλαδή καλείται ο τάδε καθηγητής ή ερευνητής ή έστω η ομάδα του, αλλά το πανεπιστήμιο ως θεσμός δεν συζητάει τα μεγάλα προβλήματα και δεν συνεισφέρει συστηματικά στον δημόσιο διάλογο με αναφορά σε έγκυρη και τεκμηριωμένη γνώση. Πρόκειται για ένα σημαντικό έλλειμμα της ελληνικής κοινωνίας, ιδιαίτερα σήμερα που η τηλεόραση διαμορφώνει πολλές φορές μια κερματισμένη και ατεκμηρίωτη εικόνα, δημιουργώντας την εντύπωση ότι τα πάντα είναι ένα απέραντο παρόν, χωρίς παρελθόν και πολλές φορές χωρίς μέλλον. Η κατάσταση αυτή αποτρέπει μian ορθολογική ανάλυση και τεκμηριωμένη θεώρηση των σύγχρονων προβλημάτων της κοινωνίας και δημιουργεί σοβαρές δυσκολίες στην διακυβέρνηση της, στην ίδια την μακροχρόνια εξέλιξη και ανάπτυξή της. Και εδώ το πανεπιστήμιο, ως θεσμός, μπορεί να παίζει ένα ρόλο κριτικής φωνής και κριτικής κατανόησης του ευρύτερου πεδίου μέσα στο οποίο κινείται η κοινωνία. Και να συμβάλλει στην τεκμηρίωση εναλλακτικών επιλογών.